

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פ'ר' שמיני תשפ"ה

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:

ירושלים - 18:40 | 19:54

תל אביב - 18:55 | 19:56

חיפה - 18:47 | 19:57

טבריה ומגדל - 18:54 | 19:55

באר שבע - 18:56 | 19:55

ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני

האם השם 'אבינדב' רומז לנו על גיבורי הפרשה - אביהוא ונדב? נראה להלן. הארון עומד להגיע אל האוהל שדוד כבר הכין לכבודו מראש בעיר דוד. אלו רגעים מכוננים מפני שאחרי שהארון אכן יגיע ליעדו, דוד יקבל את ברכת ה' דרך נתן הנביא לבנות את המקדש.

וַיִּשְׁאַהֲוּ מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶחָיו הַלֵּוִי לְפָנֵי הָאָרוֹן. וְדָוִד וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׁחֲקִים לְפָנָיו ה' בְּכָל עֲצֵי בְרוּשִׁים וּבְכַנְרוֹת וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמִנְעֻנְעִים וּבְצִלְצְלִים. וַיָּבֹאוּ עַד-גֶּרֶן נֶכְוֵן וַיִּשְׁלַח עֲזָא אֶל-אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֲזוּ בֹּ כִי שָׁמְטוּ הַבֶּקֶר. וַיַּחַר-אַף ה' בְּעֲזָה וַיִּכְהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל-הַשָּׁל וַיִּמַּת שָׁם עִם אַרְוֹן הָאֱלֹהִים. (שם ט-ד)

המפרשים דנים מה בדיוק היה שם ואנחנו נלך עם הפירוש הפשוט של חז"ל שגם האברבנאל הולך בו, ולפיו קרה שם דבר מחריד ברמת הזעזוע של העונש. הבקר שמטו את הארון והוא עמד ליפול, ואז מתוך אינסטינקט, מנסה עוזה לתפוס ולהציל אותו - דבר שמן הסתם כל אחד מאיתנו היה עושה. אמנם אנחנו מכירים את המשפט ש-"הארון נושא את נושאיו" (סוטה ל"ה), כפי שמסופר בחציית הירדן אצל יהושע, שם ראו שהארון נושא באורח טבעי. האברבנאל אומר מדהים - "כי חטא עוזה במיעוט אמונה בחושבו שיפול הארון ארצה" - שמענו? - "ולהיותו בלתי בוטח בה" ובלתי מאמין בהשגחתו בארון הקדש נענש במיתה". כלומר, האחיזה בארון הייתה אינסטינקטיבית, זה ברור שזה מה שתעשה כשקורה מקרה כזה והארון נשמט ליפול, אבל כנראה שבמדרגות העליונות הללו של העלאת הארון לעיר דוד, צריך להיות בהסתכלות רוחנית-אמונית כזו שהפעולות צריכות להיות ברמה גבוהה במיוחד, וחסרון גורם למוות הנורא הזה. "ויכהו שם האלקים על השל" - "של" בארמית זה שוגג. על עסקי שגגה, מבאר שם רש"י במקום. ותגובתו של דוד קשה -

וַיַּחַר לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ ה' פְּרִיץ בְּעֲזָה וַיִּקְרָא לְמִקְוֶה הַיָּם פְּרִיץ עֲזָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה. (שם ח)

לדוד מאד כואב והוא לוקח את זה על עצמו ונושא באחריות. וַיִּקְרָא דָוִד אֶת-ה' בְּיָוֶם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ יָבֹא אֱלֹהֵי אַרְוֹן ה'. (שם ט)

'אני לא במדרגה כזו. אני צריך הוכחה, מופת, שאני כבר יכול להביא את ארון ה' ליעדו'. איזו מדרגה! חז"ל אומרים שדוד

מה ענין ההפטרה לפרשה?

נעמיק הפעם בהפטרת השבוע וננסה להבין את הקשר שלה לפרשה ומה אנחנו צריכים לקבל מהחיבור הזה, במיוחד בליל יום הזיכרון לשואה ולגבורה, שאמנם נקבע בניגוד לעמדת הרבנות הראשית, ואולי מכאן נוכל להתעלות מעל לענין ההספד האסור כמובן בחודש ניסן, אל התובנות וההפנמה שהן תמיד חשובות ונכונות, שנדמה כי השנה הזו, אפילו יותר מהשנה שעברה, הן נצרכות כאשר אנחנו חוזרים והולכים מהאזכרות של חיילינו וילדינו. מאז ילדותי, אינני זוכר עוד שנה בה דובר כל כך הרבה לאורך כל השנה על השואה כמו השנה. נראה שיש נקודה עמוקה מאד, אמונית, שמתארת תיאור עמוק של כל מה שהתקדמנו בו השנה.

ההפטרה מתארת את הסיפור המפורסם של העלאת ארון ה' עד לעיר דוד. בשלב מסוים היא מתארת את סיפורה של מיכל בת שאול, המשקיפה ורואה את דוד מפזז ומכרכר, ובשלב השלישי שלה היא מתארת את בקשתו של דוד מנתן הנביא לבנות מקדש לה' -

...רָאָה נָא אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אַרְזִים וְאָרוֹן הָאֱלֹהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַיְרִיעָה. (שמו"ב ז, ב')

נתן מקבל באותו לילה את דבר ה' ומבטיח לדוד את ההבטחה הבאה -

...כִּי יִמְלֹאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת-אֲבֹתֶיךָ וְהִקִּמְתִּי אֶת-זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ וְהִכִּינְתִּי אֶת-מַמְלַכְתּוֹ. הוּא יִבְנֶה-בַּיִת לַשָּׁמַי וְכִנְנְתִּי אֶת-כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ עַד-עוֹלָם. אֲנִי אֶהְיֶה-לּוֹ לְאֵב וְהוּא יִהְיֶה-לִּי לְבֵן... (שם י"ב-ד')

והשאלה הגדולה היא מה עניינה של ההפטרה הזו, שנקראת לפי כל המנהגים ובכל העדות, לפרשת השבוע.

לשלוט גם על האינסטינקט

נראה את הפתיחה -

וַיִּקֶם וַיִּלְךָ דָוִד וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִבְּעֵלֵי יְהוָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-נִקְרָא שָׁם ה' צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרִבִּים עָלָיו. וַיִּרְכְּבוּ אֶת-אַרְוֹן הָאֱלֹהִים אֶל-עֲגֹלָה חֲדָשָׁה וַיִּשְׁאַהֲוּ מִבֵּית אֲבִינֶדָב אֲשֶׁר בְּגִבְעָה וְעֲזָא וְאֶחָיו בְּנֵי אֲבִינֶדָב נִהְגִּים אֶת-הָעֲגֹלָה חֲדָשָׁה (שם ו', ב'-ג)

מהעולות העולה והשלימים ויברך את-העם בשם ה' צבאות.
(שם י"ז-י"ח)

דוד עורך שולחן, טיש, לכל העם -

ויחלק לכל-העם לכל-המון ישראל למאיש ועד-אשה לאיש
חלת לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת וילך כל-העם
איש לביתו. (שם י"ט)

כאן מסיימים הספרדים את ההפטרה. החלק הזה די ברור ומזכיר לנו הרבה דברים מהפרשה - מות עזרה בעת העלאת ארון ה' מזכיר את מות נדב ואביהוא בחנוכת המשכן בזמן שאש יורדת מהשמים ואוכלת את העולה. שם "וידם אהרן" וכאן "ויחר לדוד". דוד מגיע לעיר דוד ומברך את העם, וגם אהרן, אחרי שירדה האש מן השמים, יורד מהמזבח מעשות החטאת והעולה והשלמים ומברך את העם בברכת כהנים יחד עם משה בנשיאת ידיים. אבל אנחנו צריכים להמשיך ולברר את המשך הקשר - מה הקשר לסיפור של מיכל ודוד? לכאורה זה לא קשור, ובאמת לפי מנהג הספרדים, השיחה הקשה שתהיה בין דוד למיכל לא מופיעה כבר בהפטרה לשיטתם.

מפוז ומכרכר

בפסקה הבאה ממשיכה ההפטרה גם לפי מנהג התימנים וגם לפי מנהג האשכנזים, כשהאשכנזים ממשיכים אף לפסקה שלישית. הפסוק הבא נראה כבר כלא קשור לפרשה -

וישב דוד לברך את-ביתו ותצא מיכל בת-שאול לקראת דוד ותאמר מה-נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים. (שם כ')

זה ביטוי קשה מאד שמיכל מטיחה בדוד! והמענה של דוד קשה לנו לא פחות -

ויאמר דוד אל-מיכל לפני ה' אשר בחר-בי מאביך ומפל-ביתו לצות אתי נגיד על-עם ה' על-ישראל ושחקתי לפני ה'. (כ"א)

דוד, למה אתה 'מחזיר לה' גם אם היא בזה לך בלבה - מה אתה מכניס פה את אבא שלה? הרי היא זו שהצילה אותך מאבא שלה? בזכור היא זו שהצילה את דוד מאביה ששלח אנשים להורגו (עי' שמו"א, י"ט)! והוא ממשיך -

ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני ועם-האמהות אשר אמרת עמם אכבדה. (כ"ב)

'עצם הבחירה של הקב"ה בי, "לצוות אותי נגיד", הביאה אותי ל-"ושחקתי לפני ה'", ואם יש לי על מה להתנצל זה רק על זה שלא עשיתי אף יותר' - "והייתי שפל בעיני". והכתוב אומר - ו'למיכל בת-שאול לא-היה לה ילד עד יום מותה. (שם כ"ג)

חז"ל אומרים שלפי פסוקים אחרים אפשר ללמוד שדווקא היה למיכל ילד בשם יתרו (עי' סנהדרין כ"א.), והם אומרים שלמיכל ודוד לא היה ילד משותף ואם כן היה נולד להם ילד, מבית שאול ומבית דוד - הרי שהוא היה המשיח, אבל הכל נתקע. כאן מסיימים התימנים את ההפטרה וצריך להבין מה נותנת הפסקה הזו, ואילו האשכנזים ממשיכים עוד -

ויהי כן-ישב המלך בביתו ו-ה' הניח-לו מסביב מפל-איביו.
(שם ד', א')

נענש כאן כיון שהוא קרא לדברי התורה "זמירות", ואמנם לא ניכנס לזה בעת, רק נראה איך שהוא לוקח את הכל על עצמו.

ולא-אבה דוד להסיר אליו את-ארון ה' על-עיר דוד ויטהו דוד בית עבד-אדם הגתי. וישב ארון ה' בית עבד אדם הגתי שלשה חדשים ויברך ה' את-עבד אדם ואת-כל-ביתו. ויגד למלך דוד לאמר ברך ה' את-בית עבד אדם ואת-כל-אשר-לו בעבור ארון האלהים... (שם י"ז-י"ב)

דוד רואה בכך סימן שהקב"ה התרצה ואפשר להמשיך -
...ויילך דוד ויעל את-ארון האלהים מבית עבד אדם עיר דוד
בשמחה. (שם)

מה ענין שיחת מיכל ודוד לפרשה?

נשים לב להדרגתיות של מה שמתרחש פה. ההתחלה היתה בשמחה מופלאה. כולם היו משחקים לפני ה', דוד הולך איתם בשחוק, אחרי זה היה האסון שבעקבותיו "ויחר לדוד", קראו למקום פרץ עזרה, התנועה הנפשית של דוד התחלפה ליראה, ממש לא פיזוז וכרכור, ואחרי שלשה חודשים הוא מבין שאפשר להמשיך, והשמחה חוזרת אליו -

ויהי כן צעדו נשאי ארון-ה' ששה צעדים ויזבח שור ומריא.
(שם י"ג)

ששה צעדים בלבד - והם זובחים ומקריבים קרבנות (שהרי אין בית מקדש והדבר מותר). דוד שהלך עם כל ישראל בהתחלה בשמחה, מעלה עבשיו, אחרי האסון, את רמת השמחה -

ודוד מכרכר בכל-עז לפני ה' ודוד חגור אפוד בד. ודוד וכל-בית ישראל מעלים את-ארון ה' בתרוצה ובקול שופר. (שם י"ד-י"ו)

בדרך כלל את אפוד הבד לובש הכהן הגדול ולא המלך. הרמב"ם בהלכותיו שם לב לנקודה ומבאר שהנביאים היו לובשים אפוד בד ומתבודדים כאשר היו רוצים שתשרה עליהם השכינה. כך היה גם בנוב עיר הכהנים, שהיו שם שמונים שלבשו אפודי בד, למרות שרק אחד היה כהן גדול ולא כולם. כלומר המלך דוד מקבל על עצמו איזו השראת שכינה גדולה.

והיה ארון ה' בא עיר דוד ומיכל בת-שאול נשקפה בעד החלון ותרא את-המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' ותבו לו בלבה. (שם ט"ז)

נשים לב למה שקרה פה - דוד עבר משמחה כללית שבה כולם שיחקו במנענעים ובמצלצלים, שמחה מתורבתת עם תזמורת, לשמחה של "מכרכר בכל עוז", ואילו עבשיו הוא "מפוז ומכרכר לפני ה'". עבשיו לא כתוב שהוא חגור אפוד בד. הוא כבר כל כך קרוב לקודש, וככל שהוא מתקרב לקודש השמחה אצלו מתרבה ומתפרצת עוד ועוד ובאופן שנראה לעיניים זרות לא טוב. מיכל היא אשתו האהובה של דוד. כאן היא נקראת "בת שאול" (ולהלן), אבל בכל המקומות היא נקראת "אשת דוד" כי היא אשתו העיקרית, יותר מכל הנשים, והיא מסתכלת מהחלון, רואה את דוד ובזה לו בליבה.

ויבאו את-ארון ה' ויצגו אתו במקומו בתוך האהל אשר נטה-לו דוד ויעל דוד עלות לפני ה' ושלמים. ויכל דוד

שהקב"ה יאמר לדוד שהוא לא רוצה שהוא יבנה את הבית, אבל -

וַיֹּצֵא ה' כֹּה־תֹאמַר לְעַבְדִּי לְדָוִד כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֲנִי לְקַחְתִּיךָ מִן־הַנְּהוּה מֵאַחַר הַצָּאן לְהֵיחֹל נֶגִיד עַל־עַמִּי עַל־יִשְׂרָאֵל. (שם ח')

הנוה הוא גם נוה המדבר ממנו לקח הקב"ה את דוד, אך זהו גם שמו של המקדש - "זה אלי ואנוהו" - אבנה לו בית מקדש.¹ הוא לקח את דוד מהנוה ודוד עומד לבנות נוה.

וְאֶהְיֶה עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלַכְתָּ וְאֶכְרַתְּהָ אֵת־כָּל־אֵיבֶיךָ מִפְּנֵיךָ וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בְּאַרְצֵי. (שם ט')

כלומר לא רק שאני לא רוצה שתבנה ושלא ציויתי אלא להיפך. וְשָׂמֵתִי מְקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְנִטְעַתִּי וְשָׁכַן תַּחְתֵּי וְלֹא יִרְגֹז עוֹד וְלֹא־יִסְיִפוּ בְּנֵי־עוֹלָה לְעַנּוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר בְּרֹאשׁוֹנָה. וְלִמֶן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפָטִים עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחְתִּי לְךָ מִכָּל־אֵיבֶיךָ וְהִגִּיד לְךָ ה' כִּי־בֵית יַעֲשֶׂה־לְךָ ה'. (שם י'-יא')

כל ענין המשיח מופיע פה! איזו נבואה מופלאה.

כִּי אֲמַלְאוּ יְמֵיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֵת־אֲבֹתֶיךָ וְהִקִּמְתִּי אֵת־זֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ וְהִכִּינֵתִי אֵת־מַמְלַכְתּוֹ. הוּא יִבְנֶה־בֵּית לְשָׁמַי וְכִנְנֵתִי אֵת־כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ עַד־עוֹלָם. אֲנִי אֶהְיֶה־לוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוָתוֹ וְהִכְחַתִּיו בְּשֹׁבֵט אֲנָשִׁים וּבִנְיָעֵי בְּנֵי אָדָם. (שם י"ב-י"ד')

עד עכשיו דוד הופיע פה כעבד ואילו עכשיו מתפתח יחס מיוחד לדוד - בן.

וְהִסְדִּי לֹא־יִסּוֹר מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר הִסְרֵתִי מִצֶּדֶם אֲשֶׁר הִסְרֵתִי מִלְּפָנֶיךָ. (ט"ו')

זה פסוק חשוב שלא שמים לב אליו. למה צריך להזכיר את שאול? - דוד עצמו השווה את עצמו אל שאול בשיחה הקשה שלו עם מיכל וכעת הקב"ה משווה אותו לשאול.

וְנִאֲמָן בֵּיתְךָ וּמִמְלַכְתְּךָ עַד־עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסְאֶךָ יִהְיֶה נֶכֶן עַד־עוֹלָם. כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְכָל־הַחַזְוִיֹּן הַזֶּה כֵּן דִּבַּר נְתַן אֶל־דָּוִד. (ט"ז-י"ח')

על פניו, כל החלק השני והשלישי, המרתקים כשלעצמם, נראים כלא קשורים לפרשה. אולי קצת הקמת המקדש, חנוכת המשכן. אבל מה החיבור העמוק של הסיפור? נדמה שיש כאן נקודה פלאית שקשורה לעומק הפרשה ולמציאות של החיים שלנו.

"וידום" - "ושבח"

נדב ואביהוא מתים, משה מדבר אל אהרן ומה תגובתו של אהרן? -

...הוֹאֵ אֲשֶׁר־דִּבַּר ה' לְאָמַר בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל־פְּנֵי כָל־הָעָם אֶכְבֹּד וַיִּדְם אֶהְרֹן. (ויקרא י'. ג')

הפירוש הפשוט של המילה וידם הוא שתיקה, וכך מתרגם אונקלוס ("ושתיק"). אמנם בתרגום אונקלוס בדפוס כתר תורה, בדפוסים ישנים כ-'תורה שלמה', מופיע תרגום מופלא ואחר

העלאת הארון גרמה לשלום עולמי, שלוהה.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־נְתַן הַנְּבִיא רָאֵה נָא אֲנִכִּי יוֹשֵׁב בְּבֵית אַרְזִים וְאֶרְוֹן הָאֵלֶּהִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִירִיעָה. וַיֹּאמֶר נְתַן אֶל־הַמֶּלֶךְ כָּל־אֲשֶׁר בְּלִבְּכָךְ לָךְ עֲשֵׂה כִּי ה' עִמָּךְ. (שם ב'-ג')

זה פלא עצום. זה הסיפור שמוביל את דוד לרצות להקים את בית המקדש. הרמב"ם מזכיר בסוף הלכות סוכה את גודל השמחה שאדם צריך להגיע אליה בעבודת ה' שלו והוא מסתמך על המלך דוד מפזז ומכרכר, וכך היה בשמחת בית השואבה -

והיאך היתה שמחה זו? החליל מכה ומנגינין בכנור ובנבלים ובמצלתים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו... ורוקדין ומספקין ומטפחין ומפזזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיוודע... ולא היו עושיין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידיים והזקנים ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות. אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע.

(הל' סוכה ולולב, ח' י"ג-י"ד')

ואז הוא עובר אל עובד ה' מאהבה -

השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן. עבודה גדולה היא. וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב. וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך. וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני. ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני ה' שנאמר והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' וגו'. (שם ט"ו')

דוד - מעבד לבן

אבל אז בלילה הקב"ה מתגלה לנתן הנביא -

וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר־ה' אֶל־נְתַן לֵאמֹר. לָךְ וְאֶמְרַתְּ אֶל־עַבְדִּי אֶל־דָּוִד כֹּה אָמַר ה' הֲאֵתָה תִּבְנֶה־לִּי בַּיִת לְשֹׁבֵתִי. (שם ד'-ה')

הוא קורא לדוד ואומר "אל עבדי אל דוד". בחינת עבד.

כִּי לֹא יִשְׁבְּתִי בְּבֵית לְמִיּוֹם הַעֲלֵתִי אֵת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֶהְיֶה מִתְהַלֵּךְ בְּאֶהֱל וּבְמִשְׁכָּן. בְּכֹל אֲשֶׁר־הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַדְּבַר דִּבַּרְתִּי אֵת־אֶחָד שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְרַעוֹת אֵת־עַמִּי אֵת־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְמָה לֹא־בִנִּיתֶם לִּי בַּיִת אַרְזִים. (שם ו'-ז')

זוכרים שדוד אמר למיכל שהקב"ה ציווה אותו לנגיד? כעת אומר לו הקב"ה 'האם ציויתי ממישהו מאחד שבטי ישראל - אולי רמז לשבט יהודה - לבקשה הזו? כעת היינו מצפים

¹ וכן - "שפף חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך... כי אכל את יעקב ואת נָוֶהוּ הַשָּׂמוּ." (תהילים ע"ט, ו'ז')

בגדר רעיון יפה? לכן כל כך חרה לדוד והוא כל כך ירא היה מזה. הוא מבין שהוא עוד לא הגיע למדרגה הזו. כבר בשלב הזה, כל העם דוד משחקים ומנענעים - כלומר הם עושים תזמורת, יש כלי נגינה מכובדים, אבל עוד אין כאן מלך שמפזז ומכרכר - עושה קולות מוזרים ומביכים. אין ביטול מוחלט!

אחרי מותו של עזרה דוד מבין שהוא לא יכול והארון עוד לא מוכן לרדת לעיר דוד והוא ירא וכן הוא מטה את הארון אל בית עובד אדום הגתי. הוא מחכה לראות שהקב"ה מוחל. מה יש בבית עובד, אדם שאיננו מכירים אותו? אנחנו רק יודעים משמו שהוא 'עובד' את ה', ודוד המלך אומר - זה מה שצריך. 'גתי' זה מהמילה גת, מקום דריכת הענבים. שם בדריכת הענבים עובדים את ה'. שלשה חודשים הוא נמצא שם - שלשה חודשים זו הגדרה הלכתית ל-"הוכר עוברה". אחרי שלשה חודשים מלאים דוד רואה שביתו של עובד אדום הגתי מתברך - והוא מבין שהוא יכול להמשיך. הוא חוגר את עצמו אפוד בד - לפני כן הוא לא היה חגור כך וגם בעיר דוד הוא לא עתיד להיות חגור בו. ראינו שאפוד בד הוא הכנה לקבלת שכונה - על האפוד שעל הכהן הגדול נמצא חושן האפוד שמביא את הכהן והופך אותו להיות הצינור של הקב"ה - ודוד מראה שכל אחד יכול להיות בביטול כזה לקודש, חגור אפוד בד. הוא מתבודד כמו נביא שמתכוון לנבואה והוא מכרכר בכל עוז והעם שמח אותו. היראה שלו מביאה אותו לעוד יותר פיזוז וכירכור, לעוד יותר שמחה. ה-"יודום" מביא לעוד יותר "ושבח", עד כמה שזה קשה לנו לתפוס.

האמת היא שכך אני מרגיש בשנה האחרונה, בימים האלה, על מה שמתרחש אצלנו בעם ישראל - וזה תהליך של שמונים השנה האחרונות. לאן הגענו, באיזו עבודה - לא אנחנו אלא כל הקדושים שנפלו על קדושת השם, החטופות והחטופים.

דוד ממשיך לעיר דוד וכשהוא מתקרב עוד ועוד אל הקודש רמת הכירכור והפיזוז שלו עולה. הוא כבר לא זקוק לאפוד הבד. שם קרוב אל האהל שהוא כבר נטע כדי להכניס אליו את הארון, הוא מגיע למדרגה כזו "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני", לביטול הגמור ביותר. הרי הוא זה שלפני שלשה חודשים קרא למקום 'פרץ עזרה'. האם אני הייתי מסוגל להשתקם מזה? להתרומם? שכל אחד יעשה את החשבון לעצמו בשקט... ודוד שמח כעת מתוך יראתו, מתוך היראה הזו שהוא לא יכול היה להביא את הארון, אחרי שלשה חודשים הוא מגיע לפזז ולכרכר ולהביא את הארון.

עמידתו של רבי עקיבא

"ונקלותי עוד מזאת" - ר' אשר פריינד זצ"ל שאל פעם איך רבי עקיבא יכול היה לעמוד בטרגדיה הגדולה של מות עשרים וארבעה אלף תלמידיו בספירת עומר? עדיף לנו לא לעשות חשבון לכמה הלוויית הוא נזקק ללכת בכל יום בין פסח לעצרת באותה שנה. נתאר לעצמנו מה אמרו עליו, מה כתבו עליו. זה מפחיד אפילו כדוגמא - מחנך של"ע תלמיד אחד שלו נפטר, וכשה חוזר עם עוד תלמיד או שניים אחרי שבוע - איך הוא

למילה הזו. באים ומספרים לאהרן ששני בניו נשרפו באש?² ואונקלוס מתרגם בדפוס הישן - "ושבח אהרן". זה תרגום קשה. כלומר הוא שמח ושיבח את מותם. בפרשה שלנו רגע לפני שהם הקריבו את האש הזרה מסופר שיצאה אש מן השמים ואכלה את העולה ואת החלבים, והעם שכל כך משתוקק לראות שהקב"ה כיפר על חטא העגל ושהוא משרה את שכינתו את עליהם, רואה את האש היורדת מהשמים -
וַתֵּצֵא אֵשׁ מִלְּפָנֵי ה' וַתֹּאכַל עַל-הַמִּזְבֵּחַ אֶת-הָעֹלָה וְאֶת-הַחֲלָבִים וַיֵּרָא כָּל-הָעָם וַיִּרְאוּ וַיִּפְּלוּ עַל-פְּנֵיהֶם. (שם ט', כ"ד)
 ואונקלוס מתרגם שם את סוף הפסוק -
... וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְּלוּ עַל אֶפְיֵהוּן.

ושני פסוקים אחרי זה אונקלוס (בדפוס ישן) מתרגם "ושבח" את המילה "ויודום". איך אפשר להבין את זה?!

נחזור לדיון בהפטרה שהיא תמיד הסבר לעומק הפרשה, אך כאן נראה כאילו החלקים האחרונים שבה נראים כלא קשורים לפרץ עזרה. השיחה בין מיכל לדוד קשה מאד. מיכל בזה לדוד בליבה ודוד עונה לה בביטוי הנורא - "אשר בחר בי מאביך ומבית אביך". הוא לא מדבר על בחירת שבט יהודה אלא מדגיש לכאורה שזה ענין פרסונלי - "בחר בי מאביך". ובסוף ההפטרה, הקב"ה דרך נתן אומר לדוד שזרעו ישב אחריו "והוא יבנה לי בית לשמי" - "וחסדי לא אסיר ממנו כאשר הסירותי מעם שאול אשר הסירותי מלפניך", ונראה כאילו הקב"ה מאשר את הנוסח של דוד. מה הסיפור פה?

להיות בביטול אל הקודש

מה ההבדל בין דוד לשאול? למה שאול נפל בסיפור עם עמלק ואגג? - חטאו של שאול נבע מפני שהוא הפעיל את השכל שלו, את הסברה שלו, ולו באופן הכי מינימלי שיש. עבודתו של שאול היתה אדירה - בחור גבוה משכמו ומעלה, למעלה מכל העם, אבל הוא לא רצה להחרים את עמלק לגמרי כי על פי השכל היה צריך את מיטב הצאן והבקר לזבוח לה' - ולכן "מאס ה' בך מלהיות מלך". דוד המלך אומר למיכל - "אשר בחר בי מאביך" - שאול הלך אחרי הטעם ולכן ניטלה ממנו המלוכה ונמסרה אלי, והביטוי הוא "לצוות אותי נגיד", כלומר 'שהעבודה שלי היא בקבלת עול'. אם אתה רוצה שהמלוכה תהיה קיימת לעולם ולעולמי עולמים דרושה קבלת עול שמפשיטה אותך לגמרי וכל השאיפה היחידה שיש לך היא - "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני", בלי שהשכל מגביל אותי. לכן מתוארת פה "כמיכל בת שאול" - זו טרגדיה כל כך נוראה שלא היה לה ולדוד ילד עד יום מותה. המשיח מתעבב.

מה נושא ההפטרה, מתחילתה ועד סופה? ה' פרץ פרץ בעוזה - נחזור לפשט - על זה שעוד לא הצלחתי באינסטינקט שלי, במאה אחוז, שהארון לא יפול. יש סיכוי למישהו מאיתנו להגיע לזה? תגידו, מה רוצים מעוזה? הרי זה אינסטינקט! זה מה שאמר האברבנאל בו פתחנו - כשלמדת שהארון נושא את נושאו, האם זה חדר לך את כל האיברים פנימה או שזה נשאר

² אגב, ישנה דעה בפרשנים שמה שקרה לעוזה היה בדיוק אותו דבר - שריפה באש.

שעכשיו זה כבר לא אתה, "והייתי שפל בעיני" - וזה יבנה לי בית מקדש. זו פרשת שמיני.

את כל זה אומר דוד המלך בפסוק אחד -

לְמַעַן יִזְמְרָךְ כְּבוֹד יְדֹם ה' אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲוֶדְךָ. (תהילים ל, י"ג)

הוא אומר לנו - אתם לא הבנתם את ה'וידום' של אהרן. הוידום הכי פנימי הוא מה שמוביל ל-"למען יזמרך". אתם לא מבינים איך? ברור שלא תבינו. אתם לא מסוגלים להבין איך, כי אי אפשר להבין איך. "והייתי שפל בעיני". "ונקלותי עוד מזאת". וכמו שראינו ברמב"ם לעיל -

וכל המשפיל עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני.

את כל סוד שמחת האדם בעשיית המצוות, את כל סוד תיקון הגלות של "תַּחַת אֲנִי לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב מְרֹב זָל" (דברים כ"ח, מ"ז) רואה הרמב"ם שם בהלכה במה שמלמד דוד - "אשר בחר בי מאביך". הוא לא אמר חלילה למיכל 'אני יותר טוב מאבא שלך'. מה הם ילדים קטנים, חלילה!? הוא אמר - 'אביך היה הגדול שבעולם. משכמו ומעלה, למעלה מכל העם, אבל את ואני צריכים תמיד לשאול את עצמנו מה קרה אז? איך זה התרחש? כי במדרגה המופלאה הזו של שאול היתה נדרשת עוד נקודה עמוקה של ביטול וכל מה שבאתי לעולם הוא כדי להביא אותה לידי ביטוי, ואם עד שזה יבוא לידי ביטוי זה יתעכב עוד קצת ולכן לך ולי לא יהיה ילד - אז זה יתעכב. אבל יבוא יום, יבואו דורות, ויבואו הורים וילדים שלא ישאלו שאלות. שיגידו ש'וידום' זה 'ושבח' זה לא חידוש כזה גדול. שיהיו מודלים לך.

וחסדי לא יסור ממנו

בהפטרה יש שלשה חלקים. לעניות דעתי עיקרה של ההפטרה היא מהותו של דוד, מהשלב של "ויחר לדוד", "וירא דוד את ה'", איך הולכת ההתבטלות שלו וצוברת תאוצה מהמנענעים והצלצלים שבהתחלה, דרך חגירת אפוד הבד, אל הפיזוז והכירכור בעיר דוד ועד אל ה"ונקלותי" וה-"שפל בעיני", לבית הארזים ועד ל-"וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסירותי מעם שאול".

הפטרת שמיני היא גם ההפטרה הראשונה אחרי הפסח, בספירת העומר של תלמידי רבי עקיבא, והיא הכח שאנחנו צריכים לקחת איתנו אחרי הפסח ואחרי גילוי משיח של שביעי ושל אחרון של פסח. שנזכר בעז"ה לגאולה שלמה וישועה שלמה עלינו ועל כל ישראל תכף ומיד במהרה ממש.

מסוגל לתפקד? והרי הוא יודע שזה הוא. ואולי זה גם קשור למרד בר כוכבא - אז בכלל... איך הוא עמד בזה? ואנחנו יודעים שהוא עמד בזה כי אחרי שמתו כל אותם תלמידים הוא הולך ומוצא חמישה תלמידים שבדרום וכל התורה שבעל פה שיש לנו עד היום היא מהם - ר' שמעון, ר' יהודה, ר' מאיר. איך הוא הצליח?

שמעתי בשם ר' אשר זיע"א שאמר שהתשובה בסה"כ פשוטה אבל צריך לחזור קצת אחורה בסיפור. זוכרים שהוא יצא ללמוד תורה שנים עשרה שנה וכשחזר שמע את אשתו ופנה שוב לבית המדרש ורק אחרי 24 שנה חזר הביתה וכולם רקדו לקראתו, וכלבא שבוע בא וביקש להתיר את הנדר? גם אז, כשכולם שרו לו "ימים על ימי מלך תוסיף", וסיפרו כמה הוא יודע את כל הש"ס על פה קדימה ואחורה, ונסתר ונגלה וכו' - הוא חיך לתוך עצמו ואמר 'איזה אפס אני. אפס. זה הכל הקב"ה' - והוא האמין בזה באמת. וגם כשמתו עשרים וארבעה אלף תלמידיו הוא אמר - 'איזה אפס אני. אפס. הכל זה הקב"ה. התפקיד שלי הוא אחד - לגלות שרוצה האלוקים להעלות את ארון ה' לעיר דוד ולפזז ולכרכר, ולהעמיד חמישה תלמידים'. תשובתו של דוד המלך לא נבחרה על ידו באופן סתמי אלא הוא אמר לה - 'אשר בחר בי מאביך', כלומר הוא בחר בי - לא יותר מאבא שלך אלא - מתוך הלימוד של אביך. מאביך למדתי איך אני צריך להיות ומה עלי לעשות. אני צריך להיות "ונקלותי עוד מזאת". שפלות גמורה.

"וירונו כל העם ויפלו על פניהם" - "ושבחו", ומשה אומר לאהרן "בקרובי אקדש", ומתאר את מיתת הקדושים הקרובים - "וידום אהרן", ושתיקתו היא שתיקה שמשבחת את הקב"ה.

למען יזמרך כבוד ולא ידום

אגיד כעת דבר קשה. אני מרגיש היום, ליל כ"ו ניסן תשפ"ה,³ לגבי אחד הנושאים המרכזיים שגדלנו עליהם כילדים אחרי השואה, הניתוח והשאלות שאין עליהן תשובות והתשובה האמיתית שאיננו יודעים, ההרגשה שלי היא שהשנה הגענו לאהרן הכהן. וידום - ושבח. תשמעו את הילדים שלנו, את החיילים, את החטופות והחטופים שחזרו משם. הביטול הגמור שמביא אותי להבין שתפקידי הוא לדעת שאני לא יודע ואין לי שום הווא אמינא שאני יודע, ואני מביא לימות המשיח, אני מביא עולם שלם, שמכח קבלת העול הזו, הביטול הזה והתיקון הזה שביני שאול לדוד, הקב"ה יאמר לי "והוא יהיה לי לאב ואני אהיה לו לבן". "הוא יבנה בית לשמי".

כל החלק האחרון של ההפטרה הקב"ה במשך כעשרה פסוקים מסביר כביכול למה לא לבנות בית מקדש אבל בסוף הוא מהפך הכל ואומר - ועכשיו בנך כן יבנה את בית המקדש, כי הבאת את העולם ואת הכלים שלך לכזה ביטול גמור

³ יום הזיכרון הוקדם השנה ביום.

השיעור מקדש
 לזכות עם ישראל, לתזמורת ושמירת חיילי צה"ל, להשבת החטופים מחוץ
 ובשלוש, להשבת כל הנפלים לקבר ישראל, לשלום כל החיילים והאזרחים,
 לע"נ כל הנפלים על קידוש ה' בארצנו המלחמה
 ולע"נ ירדנו בנימין בן שושנה ז"ל, ויהי"ח יצחק ב"ר אברהם צבי ז"ל
 ולהבייל
 לרפואת כל הפצועים והחולים ובתוספת
 עמרים בן אייזיק חיה, פאני פרוחה בת אסתר, חוויז בת אורית
 וליוווג הגון ליעל רחל בת אריאל אסתר תח"ו
 להקדישת שיעורים ניתן לפנות בחודרת וואסאפ לעמנואל - 054-7500516